

O kněžství jsem se nezajímal

S Josefem Blahou o společenství Koinótés, které sloužilo i laikům

MIROSLAV NEDOROSTEK

Josef Blaha (nar. 1945) nabízí méně obvyklý pohled na společenství Koinótés. Účastnil se ho bez ambic na tajné svěcení. I tak pro něj zakonspirované semináře organizované Felixem Davídkem představovaly zásadní zkušenost. Jak říká: *Byly to moderním způsobem vedené vysokoškolské lekce. V roce 1970 absolvoval medicínu v Brně a nakonec zakotvil na Ortopedické klinice Fakultní nemocnice Hradec Králové, kde dnes také vede studenty. Jedním z jeho bratrů byl Jan Blaha, první biskup společenství Koinótés.*

Mohl byste nám stručně přiblížit svůj život, rodinu, vzdělání?

Byli jsme doma vychováni v křesťanském paradigmatu. V padesátých letech se říkalo: *Už to praská, už to praská, pán Bůh zapla!* Tedy že ten zločinný režim musí brzy skončit. To bylo ovšem nereálné. Bydli jsme blízko kapucinského kostela, kde také působil pater Martin, který se věnoval dětem. V roce 1950, 13. dubna, jsem byl večer v kostele. Ministrovali moji dva sourozenci Jenda s Petrem a tehdy proběhla Akce „K“, přepadení klášterů.¹ Přišla tajná policie, která lidi z kostela vyhnala. Já čekal, až pro mne přijdou sourozenci. Ale ministranty tam zadrželi. Nakonec mne domů odvedla dcera našich známých. Bratři dorazili až kolem půlnoci.

Všechno tehdy bylo v kleštích komunistické strany. Ačkoliv jsem měl celou základní školu na vysvědčení samé výborné, přišel do školy na Hybešově ulici „soudruh ředitel“ Zdeněk Hajn a prohlásil, že se můžu jít učit

jedině na zedníka. Ale naši s tím n souhlasili, a tak mě přeložili na jinou školu. V Pionýru jsem nebyl, ale uměl jsem přednášet básně. Když byla nějaká slavnost ve škole, vystupoval jsem s uvázaným rudým šátkem, který jsem pak hned musel sundat.

V osmé třídě jsem náhodnou četl posudek, co na mne napsala třídní učitelka. Bylo v něm, jak jsem vynikající žák, co všechno umím, jak umím organizovat, jak jsem přátelský a oblíbený, ale uprostřed byla věta: *Rodina nábožensky založená.* Navíc červeně podtržená. Tím bylo dané, že se na studia nedostanu. Pak se ale o mne postarali moji učitelé, kteří mě měli rádi a kteří mě dostali bez doporučení na střední všeobecně vzdělávací školu.

Na té byl ředitel, který si mě občas zval na „výchovný pohovor“. *Přece si nemyslíš, že Marie mohla otěhotnět z Ducha svatého,* říkal mi. A dal mi nějaké sovětské učebnice. Tímhle způsobem jsem procházel střední školou.

Po maturitě jsem studoval jeden rok stavební fakultu. Protože jsem měl dělat obor pozemní stavitelství, což mě nijak nezajímalo, zkusil jsem medicínu, která mě dlouho přitahovala. Navštívil jsem rektorát univerzity, předložil rektorovi vysvědčení od prvního do dvanáctého ročníku školy, kde jsem měl samé jedničky. Když to viděl, zavolal na děkanát, že má kandidáta, který má zájem o lékařskou fakultu, a že ho tam posílá. Druhý den jsem dělal pohovory. Tímto způsobem, zásahem rektora, jsem se tedy dostal na lékařskou fakultu.

Z jakého důvodu jste se přesunul z rodného Brna do Hradce Králové?

Jednoduše proto, že jsem v Brně nedostal místo z politických důvodů. Když jsem dokončil fakultu, měl jsem v Brně byt, takže jsem měl zájem tam zůstat. Hlásil jsem se na ortopedickou kliniku, vedl ji přednosta, který mě tam chtěl. Ale stále jsem narážel na nějaké překážky. Šel jsem za sou-

1 Šlo o nezákonnou násilnou likvidaci klášterů a mužských katolických řeholních řádů, která proběhla v komunistickém Československu v dubnu 1950. Akci předcházela proces „Machalka a spol.“ s představiteli řádů, který měl vše „ideologicky“ odůvodnit před veřejností. Ve dvou etapách byli řeholníci v noci z 13. na 14. dubna a v noci z 27. na 28. dubna svázeni do devíti vybraných klášterů. BALÍK, Stanislav - HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. CDK, Brno 2007, s. 158; VAŠKO, Václav: *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce II*. Zvon, Praha 1990, s. 133, 150-154.

druhem Peřestým, ředitelem fakultní nemocnice, a ten se mnou jednal tak, že celou dobu hledal něco ve skříní a stál ke mně zády. Zeptal jsem se ho: *Soudruhu řediteli, můžete mi říct, proč jsou tak obrovské potíže s mým přijetím?* A on na to: *Podívejte se, vy máte dva sourozence v emigraci, musíte do toho vnést více světla.* Bratr Karel emigroval jako odborný asistent profesora Věšína z radiologické kliniky nemocnice Na Bulovce do Holandska v roce 1969, bratr Petr v roce 1968. Ten měl postgraduál jako strojní inženýr a působil na Eidgenössische Technische Hochschule v Curychu.

Tak jsem nastoupil na chirurgii v Havlíčkově Brodě a nakonec jsem se v roce 1974 dostal do Hradce Králové na ortopedickou kliniku, snad na základě příznivého posudku z vojny. Sloužil jsem u vojenské posádky v Bílku u Chotěboře. Předem mnou tam byl hlavní lékař, který se o svoje povinnosti vůbec nestaral. Bylo potřeba hodně napravovat. Myslím si, že z Bílku museli napsat vynikající posudek, který do určité míry vyvážil bratry emigranty.

Měl jste někdy pocit, že vás sleduje Státní bezpečnost?

V roce 1970 jsme byli s několika lidmi z Koinótés v Sovětském svazu u moře, na území dnešní Abcházie. Tam nás tajná policie sledovala. Jinak žádný doklad o sledování nemám.

Jak jste se dostal do Koinótés?

Měl jsem známé studenty a dva mě tam přivedli. Je zajímavé, že sourozenci mě o Koinótés neinformovali. Kontaktovali mne moji kamarádi.

Takže jste nevěděl, že se vaši bratři účastní seminářů a aktivit Koinótés?

Oni byli v nějakém teologickém semináři, ale nebyli přítomni na

Josef Blaha, 2020

Foto: Miroslav Nedorostek

našich seminářích. Předpokládal jsem, že studují teologické otázky. Byla zavedena přísná konspirace, každý účastník se měl o organizaci dovědět co nejméně.

Čeho jste se v rámci tohoto společenství zúčastňoval a jak byste charakterizoval osobu Felixe Davídka?

Musím poznamenat, že Davídek byl polyhistor a perfektní organizátor. Scházeli jsme se v jednom domě v Brně-Židenicích, přicházeli jsme postupně a odcházeli taky postupně,

aby to nevzbudilo pozornost. Bylo to všechno velmi konspirativní. Neměl jsem představu nějakého duchovního povolání, zajímalo mě to z jiných důvodů. Také proto, že Davídek hodně propagoval kybernetiku Norberta Wienera² a antropologii Pierra Teilharda de Chardin³. Davídkovo velice často užívané slovo bylo „nové“, že se má vytvořit něco nového. Pod pseudonymem Václav Ara publikoval básně. Na ukázkou třeba jeden jeho verš: *A když pak voláš mezi jistotami ty nejnejistější, jen proto, že jsou NOVÉ, tak NOVÉ, že se neshodují s ničím.*

2 Norbert Wiener (1894–1964) byl americký matematik a filozof, který je považován za zakladatele kybernetiky.

3 Pierre Teilhard de Chardin (1881–1955) byl francouzský náboženský myslitel, geolog a paleontolog, člen Tovaryšstva Ježíšova. De Chardinovo dílo značně rezonovalo mezi katolickými intelektuály v 60. letech v Československu. HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. CDK, Brno 2005, s. 234–240.

Byl to takový nepatrný člověk, hubený, který trpěl čtrnáct let v kriminále jako politický vězeň.⁴ Tvrdí se, že neměl vlohu pro strach. Měl vlastní názor i na vedení katolické církve. Používal přirovnání k bachařům na Mírově: *Mají klíče, těmi klíči cinkají, ale nikdy neodemknou.* To je docela zajímavý postřeh, když si uvědomíme Ježíšova slova k Petrovi: *Tobě dám klíče od království nebes, a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi* (MAT 19, 18-19).

Teologických rozprav jsem se v Koinótés nezúčastňoval, spíš takové všeobecné diskuze. Davídek se třeba pouštěl i do problematiky jazykové. Například přečetl text v cizí řeči a ptal se, jestli někdo pozná, co je to za evropský jazyk. Přihlásil jsem se s tím, že by to mohla být bretonština, a měl jsem pravdu. Pak rozebíral keltské jazyky. To byly moderním způsobem vedené vysokoškolské lekce. Měl před sebou představu parusie jako Teilhard de Chardin, od bodu Alfa do bodu Omega. Představoval si to i po té biologické stránce, jak půjde vývoj dál, a vychovával tak i svoje adepty.⁵

Davídek měl spoustu nepřátel, proto o něm jednoduše řekli, že byl blázen. Mohu prohlásit, že žádný blázen nebyl. Mohl působit divně – pil hrozně silné čaje, ve dne spal a v noci pracoval, ale měl za sebou kriminál, takže to byl člověk, který strašně vytrpěl. Odsoudit ho, že to byl blázen, když k tomu nebyl žádný věrohodný důkaz? To je strašně jednoduché. Jsou to jenom dohady a falešná svědectví, ale mohla v tom hrát roli určitá animozita mezi Prahou a Brnem, že se některé Davídkovy činy zveličovaly a některé se vynechaly.

Přednášel na seminářích, kterých jste se zúčastnil, i někdo jiný kromě Felixe Davídka?

Chodil jsem tam málo, a pokud jsem tam byl, přednášel vždycky jen on.

Znal jste účastníky seminářů?

Já tam přišel se známými a s nimi jsem i odešel. Tam nebyla snaha, abychom se spolu seznamovali, protože to bylo v době, kdy hrozilo nebezpečí, že se dostaneme k výsledku. Když člověk nic neví, nic z něj nedostanou. Takhle to bylo vedeno. Já nevěděl ani to, že je jeden můj bratr kněz a druhý biskup! O jejich svěcení jsem se dověděl až po převratu v roce 1989.

Měl jste tušení o přípravách na kněžství a o svěcení připravovaných kandidátů ve vaší skupině?

Ano. Věděl jsem, že kdybych do toho vlaku nastoupil, mohl jsem také získat informace, jak na to, ale já jsem se o kněžství vůbec nezajímal.

Věděl jste o svěcení žen v rámci společenství?

Dozvěděl jsem se to až ex post, až po roce 1989, a docela mě to překvapilo, protože jsem nebyl vůbec připravený na to, že by se něco takového mohlo dít. Později, když jsem o tom přemýšlel, jsem dospěl k názoru, že s ohledem na praxi prvotní církve, kde se uplatňovaly jáhenky, by to svěcení mohlo být ospravedlnitelné.

Jaká byla struktura účastníků seminářů?

Většinou to byli vysokoškolští studenti. To nebylo velké shromáždění, jen několik lidí v tom bytě, třeba deset. Co jsem viděl, tak to byli studenti z techniky anebo nějaké další fakulty.

Ojedinele i studentky. Nebyla to vysloveně mužská záležitost.

Jaká byla cesta vašeho bratra Jana do Davídkova společenství Koinótés?

Jenda studoval určitou dobu v juvenátě-gymnáziu v Libějovicích u redemptoristů.⁶ Můj prastrýc⁷, bratr můj babičky, byl rektorem redemptoristů v Českých Budějovicích, ten tam Jendu poslal. Když se z juvenátu vrátil, říkal mi, že se mu tam líbilo. Tam u něj vznikla touha stát se knězem. Myslím si, že to bylo dáno působením vychovatelů. Říkal mi, že jednou přišel vychovatel večer do jejich společné ložnice a řekl jim: *Jste tady, chodíte tady do školy, máte naši výchovu a musíte si rozmyslet povolání. Bylo by přirozené, kdybyste se stali kněžími.*

Po maturitě šel Jenda na Vysokou školu chemicko-technologickou v Pardubicích, kde měl výborné studijní výsledky. Před absolutoriem ho ale z politických důvodů vyhodili. Pak nastoupil na vojnu. Zúčastnil se nějakých soutěží v dálnopisu, byl nejlepší. Proto byl převelen na Pražský hrad, kde působil v rámci vojenské služby na dálnopisném středisku. Odtud dostal vynikající posudek, na jehož základě mohl obhájit svoji diplomovou práci a stal se inženýrem chemie.

V Koinótés vystudoval soukromé teologii. Byl nesmírně pracovitý, nepromarnil ani chvilku. Neměl žádné zábrany vystupovat na veřejnosti, byl schopen komunikovat s lidmi. Myslím si, že byl v duchovním povolání na správném místě. Detail z jeho pohřbu, který se konal v prosinci 2012 v katedrále svatého Petra a Pavla v Brně: katedrála byla plná, přitom

4 Felix Davídek se po celou dobu svého věznění v letech 1950–1964 věnoval různým aktivitám zejména vzdělávacího charakteru a plánoval budoucí činnost na svobodě.

5 Ukázka Davídkových představ je zachycená v esejí Teologie parusie, otištěné ve FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev. Felix M. Davídek a společenství Koinótés*. CDK, Brno 1999, s. 248–268.

6 Juvenát byl v Libějovicích zřízen v roce 1924 v empírově přestavěném Novém zámku. Po Akci „K“ zámek sloužil jednotkám Pohraniční stráže.

7 P. Vojtěch Klímecký CSsR, představený redemptoristické koleje v Českých Budějovicích v letech 1944–1950, byl v roce 1950 internován v želivském klášteře spolu s více než 400 dalšími kněžími. Po internaci bydlel krátce u Blahů a poté působil ve Valticích.

Biskup Jan Blaha v katedrále sv. Ducha v Hradci Králové, 1999 Foto: archiv Josefa Blahy

Jan Blaha (1938–2012) absolvoval Vysokou školu chemicko-technologickou v Pardubicích. Působil na řadě míst jako výzkumný pracovník v oblasti chemie: v národním podniku Vlněna v Brně, ve Výzkumném ústavu vodohospodářském v Brně, kde se zabýval analýzou vod, ve Státním výzkumném ústavu textilním ve Veverské Bítýšce, pracoval i ve Státní vědecké knihovně Brno, v Univerzitní knihovně, dále jako zástupce ředitele a učitel chemie na střední odborné škole Ústavu pro tělesně vadné v Brně na Kociánce. Dne 12. července 1967 byl augsburským arcibiskupem Josefem Stipflem tajně vysvěcen na kněze a 28. října 1967 biskupem Peterem Dubovským v rotundě sv. Martina na Vyšehradě, také tajně, na biskupa. Následující den biskup Jan Blaha vysvětil na biskupa kněze Felixe Mariu Davídka. Poté byl až do roku 1989 aktivní ve společenství Koinótés a i po pádu komunistického režimu se aktivně podílel na hledání řešení integračních problémů a postavení této části skryté církve. Od papeže Jana Pavla II. dostal nabídku zastávat úřad pomocného biskupa v Litoměřicích, ale tuto službu nepřijal. Poté sloužil jako „víkendový“ kněz v královéhradecké diecézi. Od roku 1999 byl kaplanem v kostele Neposkvrněného Početí Panny Marie v Brně, kde působil až do své smrti v roce 2012.

to nebylo zveřejněno. Celá naše rodina se toho zúčastnila. Bylo tam takových padesát, šedesát kněží a řada biskupů, i arcibiskup Jan Graubner. Vystupovali tam i různí činitelé, kteří o Jendově životě promlouvali, i když to bylo k tomu současnému církevnímu vedení kritické. I když byl uznávaný jako biskup, protože u něj to bylo svěcení nezpochybnitelné, byl pohřbený jako kněz.⁸

Víte, jakým způsobem se vaši bratři Jan a Petr s Koinótés zkontaktovali?

Znali jsme se s redemptoristy páterem Janem Zemánkem⁹ a páterem Vladimírem Urbánkem. Možná že se k Davídkovi dostali přes tyto kontakty. Ale to se pouze domnívám, protože přímou informací o tom nemám.

A máte povědomí, jakou roli v Koinótés hráli?

Myslím, že když Petr v osmašedesátém roce emigroval, takzvaně z toho vypadl. Jan byl ve vedení. On vlastně umožnil rozjezd celé historie Koinótés, protože Davídka vysvětil na biskupa.

Zmiňoval se váš bratr Jan později o tom, co se v Koinótés dělo?

Bohužel jsem v roce 1970 musel odejít z Brna, a pak jsem s ním měl už jen

⁸ Biskup Jan Blaha byl uložen do kněžského hrobu na Ústředním hřbitově v Brně.

⁹ P. Jan Zemánek CSsR (1925–2012) byl po krátkém kněžském působení internován se spolubratry v Králíkách, ještě v roce 1950 nastoupil vojenskou službu u PTP. Po jejím skončení v roce 1953 pracoval v různých profesích. V letech 1961–1965 byl vězněn (souzen spolu s redemptoristou Vladimírem Urbánkem), po propuštění opět pracoval v dělnických profesích. Po roce 1969 působil až do roku 1990 v litoměřické diecézi. Dvakrát byl zvolen provinciálem redemptoristů. VLČEK, Vojtěch: *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel. Rozhovory s kněžími a řeholníky pronásledovanými za komunismu v letech 1948–1989*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2006. Podle svazku „Zedník“ měl Zemánek krátce po propuštění z vězení povědomí o spojení P. Stanislava Krátkého (později biskupa rovněž tajně vysvěceného v rámci Koinótés) na biskupa, který tajně světil kandidáty kněžství. *Archiv bezpečnostních složek* (dále jen ABS), f. S STB Brno, sign. 27 639.

velice nepravidelné kontakty. Občas, jednou dvakrát ročně, jsme se setkali u rodičů, a to jsme se většinou ne bavili o tom, co děláme, ale o tom, jak se máme. Jisté je, že za ním chodila řada lidí, kteří se nepředstavovali. To bylo ještě v době, když jsme bydleli společně v Brně. Takže on si to svoje řídil a do toho mě nepouštěl.

Ani po roce 1989 jste toto téma – jeho zapojení v Koinótés – neotevřeli?

Vím jen, že se vyjadřoval k problematice toho pochybně platného svěcení, což se mu samozřejmě nelíbilo a dost to kritizoval, ale nemohl v tom nic udělat.

Byl vědecky činný, zajímal se o počítače a publikoval v zahraničních časopisech. Po roce 1989 mu bylo nabízeno místo biskupa v Litoměřicích, ale odmítl. Potom jezdil do Hradce Králové a tady jsme se občas setkali, ale nezdržoval se u nás. Byl ubytován na biskupství. Jeho velkým zastáncem byl arcibiskup Karel Otčenášek¹⁰, který byl i můj pacient. Otčenášek měl vynikající paměť. Když Jenda v Hradci nastoupil jako víkendový kněz, jeho start se odehrál v katedrále za přítomnosti Otčenáška. Tehdy jsem se s ním setkal poprvé, pak jsme se potkali až několik let poté v nemocnici, a on reagoval vstřícně a hned mě poznal.

Jenda se věnoval práci v pastoraaci, přijel třeba v pátek a v neděli večer odjížděl. Jeho činnost tady v Hradci byla určitě přínosná. Míval intelektuální kázání, mluvil vždycky z paměti. To bylo skutečně atypické, jiné než to, co se jinak v kostelech slyší. Dovedl téma krátce rozebrat, myslím, že to bylo originální. Vím, že měl v Hradci řadu přátel, a část z nich přijela i na jeho pohřeb do Brna.

Zastavil se třeba u nás v bytě, přátelsky jsme pohovořili, ale o potřebách současné církve nebo o jeho plánech jsme nediskutovali. Měl určité zdravotní obtíže, to souviselo s jeho způsobem života. V roce 2012 na jaře jsme měli rodinné setkání v Brně, nepřišel na ně údajně kvůli chřipce. Nebyla to chřipka, ale nádorové onemocnění. Léčil se na chirurgii a radiologii, v prosinci pak zemřel na generalizaci karcinomu.

Naposledy působil v Brně na Křenové ulici v secesním kostele Neposkvrněného Početí Panny Marie, ale jeho nadřizení ho tam docela dusilo. Přitom se Jenda o pastorační povinnosti velmi staral a mnoha lidem, kteří hledali pomoc, pomáhal jako zpovědník a byl vždycky otevřený. Pokud je mi známo, měl určité pravomoci u smíšených manželství, rozvodových záležitostí a podobných problémů.

Kde pracoval před rokem 1989 a po něm?

Po studiu se zabýval výzkumem analýzy vod ve vodohospodářském ústavu v Brně a publikoval v zahraničních odborných časopisech. Pak určitou dobu pracoval v Univerzitní knihovně v Brně a měl tak zahraniční kontakty. Když jsem dělal kandidátskou práci, obratem mi zajišťoval veškerou literaturu, například z Pařížské národní knihovny. Měl takový zvyk, že věci vyřizoval okamžitě, nic neodkládal. Když dostal dopis a měl na něj odpovědět, udělal to hned. Myslím si, že po něm nezůstaly žádné resty. Potom pracoval jako zástupce ředitele v Ústavu tělesně vadných v Brně-Králově Poli. Vyučoval tam na odborné škole chemii. V té práci pokračoval i po roce 1989. Jak to bylo s jeho přechodem do důchodu, to nevím.

Jaký názor panoval ve vaší rodině na oficiálně působící katolickou církev za komunismu?

Matka byla velice zbožná žena, která svou výchovou hodně zapůsobila na všechny členy rodiny. Do určité míry to byla také její zásluha, že se Jenda dal na duchovní dráhu. Rodiče chodili do kostela ke kapucínům, kněze tam znali. Ne každý kněz byl členem Pacem in terris¹¹, takže se to rozlišovalo. Členům Pacem in Terris, se říkalo „pacáci“. Zním víc případů, že někteří kněží, kteří tam působili, poškozovali druhé. Třeba když učitel nechal pokřtít své dítě v kostele, tak ho vyhodili z práce. To vím bezpečně o jednom případě ze zdravotnické školy. Já jsem na vyšší zdravotnické škole učil třicet let. Svoje dvě děti jsem proto raději nechal pokřtít tajně. „Pacáci“ kolabovali a zůstává na církvi jako škraloup, že se s tím nevyporádala.

Účastnil jste se života církve za komunismu? Bylo to vůbec myslitelné za okolností, do kterých jste byl vržen?

Jako student jsem chodil v neděli do kostela. Když jsem v roce 1970 nastoupil do nemocnice v Havlíčkově Brodě, měl jsem spousty služeb, a tak jsem na mše vůbec nechodil. Ono to tehdy bylo tak, že se v pátek ráno šlo do práce a v pondělí večer z práce, takže jsme měli málo volného času. Včetně přesčasů jsem odpracoval za měsíc stejný počet hodin jako normálně při osmihodinové práci za šest týdnů. To tak bylo za socialismu pořád, a přitom byly ty noční služby placeny velice mizerně.

Jakým způsobem jste řešil náboženskou výuku dětí?

Tehdy existoval v Orlických horách tajný skautský tábor Amerika¹²,

10 Karel Otčenášek (1920–2011) byl v roce 1950 tajně vysvěcen na biskupa. Působil jako 23. biskup královéhradecký (1990–1998) a osobní arcibiskup od roku 1998.

11 Pacem in terris bylo komunistickými úřady iniciované a podporované sdružení katolických duchovních kolaborujících s komunistickým režimem v Československu v letech 1971–1989. Bylo pokračovatelem Mírového hnutí katolického duchovenstva z let 1951–1968 a jméno přijalo po slavné encyklice papeže Jana XXIII. Viz CUHRA, Jaroslav: Nejen ze života církvi. Vznik Sdružení katolických duchovních Pacem in terris. *Historický obzor*, 1999, roč. 10, č. 5–6, s. 128–131.

na který jsem přes známé z Brna obě děti o prázdninách posílal. Byla tam zajištěna výchova v katolickém duchu. Také jsem s dětmi chodil do kostela. Obě maturovaly na Biskupském gymnáziu Bohuslava Balbína, kde byla náboženská výchova. Syn absolvoval Husitskou teologickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze a dcera religionistiku na Pardubické univerzitě, takže se o náboženství zajímali do hloubky.

Co představovala skrytá církev za komunismu a jak se v průběhu času proměňovala?

Když se mí bratři Petr a Jan chtěli stát duchovními, jinou možnost než se přidat k těm, kteří to dělali neoficiálně, neměli. Byly informace, že komunisté chtějí církev úplně zničit. Oficiálně katolická církev existovala, ale ta s režimem kolabovala, biskupství nebyla obsazena. Vše bylo prolezlé tajnou policií a my jsme si toho byli vědomi. Třeba Daviděk měl hodně pesimistické názory. Jak už jsem říkal, měl absolutní ztrátu pocitu nebezpečí, netrpěl strachem, ale ostatní do nějakého nebezpečí vtáhnout nechtěl.

Nikdo si nedovedl představit, že by komunistický režim skončil. Stále jsme byli v určitém „obklopení nepřáteli“, jinak se mluvilo doma, jinak na veřejnosti. Na vysoké škole jsem o nějakých podrobnostech ze soukromí spolužáků nic nevěděl. Až později jsem zjistil, jaké měli třeba ti, co se mnou chodili do kroužku na fakultě, kontakty na určité církevní kruhy. To bylo překvapení, když se na naší promoci objevilo i několik řádových sester. Tehdy nebylo běžné pohybovat se na veřejnosti v hábitu.

V kostele byli lidé, kteří donášeli, a byli to i kněží. Třeba můj sňatek se nekonal v kostele, církevně nás v roce 1977 doma tajně oddal právě Daviděk. Tehdy to bylo sedm let, co jsem ho neviděl, ale bratr Jan to zorganizoval. Měl jsem to štěstí, že jsem nikdy nebyl vyslýchán na policii. Nicméně v kádrovém materiálu jsem jistě měl hodně nepříznivých posudků, které mne během života provázely. V Hradci jsem třeba nesměl učit mediky. Když jsem si po převratu v roce 1989 přišel na kádrové oddělení pro svoje materiály, dostal jsem složku, ve které byl jediný papír, a to můj životopis, který jsem tam dříve musel předložit... Všechno ostatní bylo skartováno, čili jsem se nikdy nedozvěděl, kdo mi většinu života ubližoval.

Účastnil jste se za komunismu nějaké tajné liturgie?

V Koinótés jsem se žádné liturgie neúčastnil, to bylo všechno vedeno jako výukové lekce. Ale konaly se bohoslužby po domech. Na mou výchovu měl v době středoškolského studia vliv i páter Zemánek. Když se vrátil z kriminálu, bydlel v Brně-Komárově u mé tety a sloužil tam tajně mše. Neměl státní souhlas, takže nesměl sloužit v kostele. Velmi dobře jsme spolu komunikovali, jezdili z Brna na výlety na kole. Po převratu se stal provinciálem redemptoristů a sídlil na Svaté Hoře u Příbrami. Po letech jsem se s ním chtěl setkat, když jsem se vracel autem ze západních Čech. Odmítl mne přijmout. Zřejmě zanevřel na mého bratra Jana. Nenechal jsem se odbyt, přestože jeho sekretářka říkala, že páter rektor nemá čas, že je velice zaneprázdněn. Vysvětlil jsem jí, že s ním prohodím jen pár

slov a půjdu. Nakonec po velkých průtazích přišel na chodbu a jenom se zeptal, co dělá Jenda, jinak se mnou nechtěl vůbec mluvit. Bylo to zvláštní, když jsme se tolik let neviděli. Dost se mě to dotklo. To je příklad kolektivní viny, tak jak to dělají totalitní režimy. Zemánek zřejmě Davidka a skrytou církev nemusel.

Znal jste Stanislava Krátkého?

S „Kraťasem“¹³, jak se mu přezdívalo, jsem se osobně neznal. Před rokem 1970 jsem chodil na májové pobožnosti, které sloužil v kostele na Křenové ulici v Brně. Tam potom působil na závěr svého života i můj bratr Jan. Krátkého kázání, ty májové pobožnosti, které organizoval, si ale pamatuji. Měl takový lidový přístup. Třeba řekl, že jedna dívka měla *známou vážnost - pardon vážnou známost*, takhle se přeřekl, a lidé se bavili. Říká se, že měl bezprostřední vztah k lidem a dovedl je přímo charismaticky zaujmout. Byl vynikající řečník. Na jeho pohřbu v roce 2010 o něm můj bratr Jan řekl: *Nikomu nevracel ránu za ránu a políček políčkem, ale působil láskou.*

Udržoval jste kontakty s někým z Koinótés po roce 1970?

Ano. Bratr Jenda zařizoval kromě naší svatby i křest našeho syna v Brně, domlouval také křest naší dcery na Hradecku. Vše probíhalo ve skryté církvi. Udržovali jsme přátelství s manžely Hořákovými z Koinótés. Byli jsme s nimi i na dovolené a já k nim do Brna třeba jednou za rok přijel na návštěvu. Oni, Jana a Joža, se dost zajímali o různá mariánská zjevení, a to já moc nemusím. Třeba Medžugorie¹⁴ se probírala vždycky,

12 Tábora Radost na místě zvaném samota Amerika založil tajně vysvěcený kněz v okruhu Koinótés František Fráňa (nar. 1938), zvaný Tišek, koncem šedesátých let. Pod hlavičkou Tatranského nového domova tam pobíhaly křesťanské aktivity pro mládež, které trvají dodnes. O tábor se zajímala Státní bezpečnost. ABS, sb. Svazky kontrarozvědného rozpracování Brno (KR-BN), svazek a. č. 329 451 Brno.

13 Stanislav Krátký (1922–2010) byl kněz brněnské diecéze, teolog a vysokoškolský pedagog. Byl perzekvován komunistickým režimem, v letech 1958–1960 byl vězněn. Patřil mezi významné představitele skryté církve. Biskupem Felixem M. Davidkem byl v roce 1968 vysvěcen na biskupa. V letech 1999–2010 byl proboštem mikulovské kapituly. NEDOROSTEK, Miroslav: *Stanislav Krátký - biskup skryté církve aneb život jednoho kněze ve druhé polovině dvacátého století*. Diplomová práce. Katedra historie FF UP, Olomouc 2007.

14 Od roku 1981 má v této hercegovinské obci docházet ke zjevením Panny Marie.

ale podobně o zjeveních občas píše bratr Petr. Já tomu moc nerozumím, ani mě to nijak nepřitahuje.

Výlet do SSSR s lidmi z Koinótés se uskutečnil s požehnáním Davídka, nebo to Davídek později zařadil do aktivit Koinótés?

To nemůžu potvrdit, to byla spíš spontánně vzniklá akce. Po okupaci v roce 1968 se turisté do Sovětského svazu nehrnuli a zájezdy zlevnily. Jeli jsme tam v roce 1970. Ale plnit tam nějaké úkoly, to si nedovedu představit. V hotelu jsme byli celou dobu intenzivně hlídáni, takže jsme nemohli vůbec nic podnikat, to bylo jasné. Byli jsme skupina a chodil za námi pořád nějaký tajný slídl.

Moje známá, studentka psychologie, která nebyla v Koinótés, tam byla v jiném turnusu. V hotelu si vzala z nástěnky na chodbě jednu pohlednici s Leninem. Chytili ji při tom a nahlásili policii. Málem ji za to vyhodili v Brně z fakulty. Půl roku ji estébáci zvali na výslechy a žádali o spolupráci. Pak to sice skončilo, ale vytrpěla si hodně strachu. Takže tam něco dělat bylo naprosto nepředstavitelné.

Udržoval jste kontakty se svými sourozenci po jejich emigraci?

Před rokem 1989 jsme nemohli nikam cestovat, to bylo vyloučeno, takže to byla otázka maximálně telefonu nebo nějakého kontrolovaného dopisu. Bratři nemohli přijet ani na pohřeb rodičů. Byli odsouzeni v nepřítomnosti na dva roky nepodmíněně a ke ztrátě majetku. Karel byl velice pronásledovaný komunisty. Těsně před maturitou ho vyhodili z gymnázia, takže nesměl odmaturovat. To bylo v padesátých letech v Brně, prostě komunisté zrušili celou třídu. Nejprve musel jít do výroby a pak na vojnu. Pak odmaturoval a díky posudku z vojny ho vzali na medicínu. Vůbec mě nepřekvapilo, že v roce 1969 odešel do Holandska. Prožil pak život ve svobodné zemi. Byla to jeho volba a bylo to zcela logické.

Za socialismu byl náš kontakt minimální, ale po převratu jsme spolu hodně komunikovali. Karel se zú-

Jan Blaha, 2000

Foto: archiv Josefa Blahy

částňoval různých poutních zájezdů a každý rok jezdil do Čech. Jednak na léčení do Františkových Lázní a pak měl vždycky nějaký zájezd na určitá poutní místa se skupinou ze západních Čech, z Chlumu Svaté Máří. Byl fundamentalista, člověk generačně jinde. Byl třicátý druhý ročník a měl jiné zkušenosti. My s bratrem Petrem, který je čtyřicátý ročník, dostali ve škole komunistickou výchovu, ale on měl tu protektorátní za války. Měl proto jiné názory. Přijel z Holandska autem a pak podnikl se svou skupinou zájezd na pouť. Tento „program“ dodržoval v posledních jedenácti letech. Když přijel, přespál u nás v Hradci, a to jsme se bavili hlavně o jeho názorech. Měl mě rád, ale nějak příliš to neprojevoval. Třeba když jsem měl doktorskou promoci v Karolinu v Praze, přijel na ni z Holandska. Jinak skrytou církev absolutně neuznával, i když třeba Jendu jako biskupa ctil. Měl svoje názory a nebylo možné ho v nich zvíkat. Je zajímavé,

že jeho žena Marianna, rodilá Němka, se ve skryté církvi angažovala. Dělalá spojku mezi skrytou církvi a Západem, ale to jsem vůbec nevěděl. Jestli o tom věděl Karel, netuším. V roce 2019 zemřel na infarkt.

S bratrem Petrem žijícím ve Švýcarsku jste byl v kontaktu?

O jeho funkci v rámci Koinótés jsem nevěděl, a on o tom se mnou nikdy nemluvil. Stavil jsem se u něj v Curychu v roce 1969 cestou z belgické stáže. Velice na mne naléhal, abych tam zůstal. Dokonce se mnou ještě na nádraží seděl v kupé a pořád nevystupoval, ačkoli měl vlak již odjíždět. Předpokládal totiž, že budu mít po jeho emigraci doma vážné kádrové obtíže. Žije tam s rodinou dodnes a navštěvujeme se. pd

Tento text vznikl v rámci výzkumného projektu *Tajné fakulty a jejich vliv na život katolické církve*, podpořeného Grantovou agenturou ČR jako projekt č. 20-27863Y.